

GYŰJTŐ: GELENCSEI SÁNDOR

GYŰJTÉS IDEJE: 1978

TART.: BETLEHETVÉSEK DOMBOVÁR VIDEKÉN

6 lap

Földrajzi rajzok: DOMBOVÁR VIDEKÉ

SAKRAJZOK: XIX, B,

PAPÍRIPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

LELTÁRKÖZS

ÁTVÉZETVE AZ EGYSÉGES LTK: 3771-ES TÉTELE ALÓL

Betlehemesek. Dombóvár vidékein

Már végleg elműlik ezen szép népszokás:
 még, hogy évek óta nem látni, csak akkor ha a
 néprajzi együttes tart igen beműtatót.

Díjazásra járó együttest, már nem lehet látni.
 Az ország elején még a karácsonyt megelőző
 hetekben 3-4 csoport is járt a vidéket.

Az 14 es háborút megelőző években már csak
 1-2 csoportot lehetett látni.

A világháború alatt szünetelt, csak 1922-1923-ban
 jött 1-2 csoport. Az 1930-as években 1-1 csoport jött
 1938-as és utána 1949-ben kezdődött és 1969-ig
 1 csoport jött, még, hogy néha 1 csoport jött met
 már ekkor működésben volt.

Az együttes tagjai és szerepe.

Az ország elején az együttes tagjai normális kö-
 rülmények közt 6 tagból állt. Az 5 tagú együttest is
 teljesnek számítottnak. A 6 tagúnál volt két angyal és
 két pártos, és a kápolna istájtóvivő a gabriel
 angyal, és a vendéddé. A gabriel öltözete fehér hor-
 szúing fehér csínki papirsapka. A kápolnát átkö-
 ző kantáron hordozta. A két angyal öltözete fe-
 hér horzúing az egyiknél kéri csungó amefel csunge-
 tül a belépiskor és a távozaskor. A másik angyal öltö-
 zete ugyan úgy, mint az előbbie' ennek a kerében egy-
 jö nagy viszonozaskó, és ebbe gyűjtötte az élelmiszer
 adományokat. A két pártos öltözete kifordított
 kúcsma (bunda sapka) a belső fehér szőre kifelé
 állt. szür bűnda fehér fehér szür horzú, és mind
 egyiknél láncosbot, amefel ennek és szereplés közben
 a földhöz lődösték után szerűen, és a láncsörrent, a
 bot kopogott. A vendéddé öltözete kifordított bunda-
 sapka a szőrszőre kifelé, firkos bottal és kifordi-
 tott is hasúba, fehér belsője kint volt, nagy keuder
 bajura és szakálla.

Teljesen egy öreg agastán bizonyítását kellett.

A teljes együttes szereplőire.

2.

Az ajtóbejárat előtt az egyik angyal ücsupetett. és a másik beszólt. Szabad-e Betlehemet köszönteni!
Szabad! volt a válasz. A betlehemi jászolt vivő-angyal ment elől. utána a két angyal, és ereketán a két pástor, a vendégek számára pedig ott maradt.

Az angyalok először beszéltek, hogy eljöttek a kisjéru születésére az angyali üdvözlésre. Akkor elnékeltek a Csorda pástorok, című karácsonyi népéneket és utána kiszóltak, Gyerebe te vendégek mert oda kint mepfagyol. Ahogy az öreg bejött s mondta Jaj de hideg van oda kint, fárom is, fáradt is vagyok, éhes is vagyok, álmos is vagyok, erre lefeküdt kint és a másik négy is mellé feküdt csak a szent József a kápolna hordozó maradt állva.

A fekete pástorok ekkor tréfa pártasédellet fogtak, és végül arról is beszéltek, hogy a házigazda nagy darab szalomat adott nekik, és nagy darab hosszú kalbászt. Ennek, Pástorok keljünk fel. Hamar induljunk el. Stb. állva szintén énekeltek. Pástorok örventerve, szívtnek Jánoshoz Betlehembe. Stb. Meppaptak az adományt. 1903. 6-10 fillert, és kis darab szalomat kis darab kalbászt, és indultak. Ennek körben anindip ledöngölték a botot úteurre koppant és a láncos bot csörrent. Kifeli énekeltek. Elindulásnak, és el is jütának Szűr. Mariának jó napot mondának.

A későbbi évekre 5-re csökkent az együttes tagja. és itt az egyik angyal esett ki. Amikor már 4-re csökkent az együttes létszáma akkor az egyik pástor lepieng esett ki. Ahogy az együttesek létszáma csökkent, úgy az énekmenyiség is csökkent, úgy, hogy egy-egyféle fajta éneklőlverseket hagytak ki, így a szereplés ideje is csökkent úgy, hogy a teljes program ideje 10-12 percre tartott egyhármial, később 6-8 percre csökkent az előadási ideje.

Az együttesek a környező falvakat és a püstitákat bejárták. Az együttes tagjai túlnyomó részen fiatalok 15-18 év közötti korúak voltak. Apró püstiták fiataljai nagy ritkán mentek el Betlehemre, csak olyan nagy püstiták fiataljai

mentek el Betlehememre. A falusiak között³
voltak módosabb parasztfiatalok, aromban az ellér
is a kisparaszt fiúk voltak túlsúlyban.

Megjegyzendő az, hogy mindenképp csak az anyagi
érdek és haszonrezsire alapított.

Az akkori vallásos nép úgy a szerepeket mint a
módosak szívesen adakoztak a Betlehemieknek,
kivételt képernek a zsinagori parasztoak, akik a leg-
minimálisabb adakozást képertek.

Egy olyan zsinagori paraszt faluban mint Karpaspüla
itt nagyon keveset adtak úgy, hogy egy kis agrár területen
20-30 lakosigün, többet kaptak, mint a zsinagori faluban.

A volt Betlehemes együttes tagja beszélt, hogy
a zsinagori parasztoknak széphára is volt, képer volt
1 fillér szereplői díjját adni, és azt is olyan fővény
remegő-késsel adta mert meglátzott, hogy azt is
sajnálja. Amikor bebocsájtást kérték, akkor
azt mondta Nem kell már voltak majd jövőre
mert ebből sem kell tücskjával. A szobában
voltak beszélgető szomszédok, és az egyik kérde
Hát már voltak az idein betlehemiek? én
még az idein nem láttam őket.

Nó nem az idein voltak hanem kétszáz és
ebből 2-3 évenként is elép. Tehát amint mondták,
a zsinagori iknál 2-3 évenként engedték
szereplői, és akkor is a legkisebb pénzösszeget
1 fillért képer volt adni. A zsinagori falu negyed-
ben, csak minden 3 ik 4 ik hárhoz engedték be
őket. Az 1 fillér vásárló értéke 2 db 6 díva
cigaretta, 1 társak 9 gya akkor 4 fillérbe került,
a társak tartalma, akkor 2 társak 3 skatulya ma.

Egy ilyen széphármal görömba nagy házó kö-
tő volt és nem engedték be a betlehemeseket és
arok kincérték a lakásból és amint látták, hogy
kik akarnak bejönni, és azok nem szóltak a kötőre
lecsillapítani hanem csak szó nélkül a lakásba mentek.

A sváb falvak lakói sem nagyon szóltak a pénzért
a betlehemesek után. A vallás felekeretiek sem
engedték szereplői pl reformátusok evangélisták

A zsidó családok beengedték és jól megfizették

A reformátusok megmondták azt, hogy ^{4.}

Minket ez nem érdekel csak mezejetek a papistákhoz, arokat érdekel, és ez aroknak való.

Itt emlitem meg azt, hogy 1908 decemberében láttam egy betlehemesről együttest akik egy tépka gyártó üzem munkásai voltak és erekkört voltak 30-40 év körüli emberek is. A téli munka szünet idején elmentek Izellehemre.

A betlehem járás kezdete december 8-án volt vagyis a boldopasszony fogantatása napja után 9-én kezdődött, december 23-án vagy 22-én

A befizetést a falu határszélein szokták, úgy, hogy a pénz és egyéb adományokat itt osztják egyelő módon az együttes tagjai közt, és ekkor a betlehemes kapolna istálot szétörök darabokra, csak a mertelen porcelán babát vizikhara mert a kb 10. centis babát amelő letakarva mutatják vendöserint úgy kérték kölön valamosik kislanj játék babája volt. és evolt a kisjéris.

A betlehemes kapolnát arést lörték szét a falu határszélein, hogy a következő nyáron a jéjverés ne érje a falu határát.

Egy három tagú kolompár ugyan együttes

Ézt láttam utójjára mint betlehemeseket.

Kolompár cipányok 15-18 év közöttiek, akik csak három tagból állottak, ők is az adomány gyűjtés érdekében mentek el betlehemesre.

Kapostkeresztúr-i lakók voltak és ehhez a felkérésülethez a falu lakósrápat kérték, és a felszerelés örszes erkörcit is kölön kérték.

Nagy problémát jelentett a szóbeli betanítás a népnekek betanítása mert az ő egyszerü nomád nyelvtudományával nem értették meg minden szót. A szóbeli szöveget már először is lemondották mert az nehéz volt nekik.

Az ének szöveget dallamával együtt is nehéz volt. A 18 éves Gyúrci, 3 általános oszt vépzett.

A 16 éves Ládó 2 oszt. A 17 éves Rása nem is járt iskolába mert a testi semléis folytán kimaradt

A rövid nevek ragadvány nevek mert ott
önülük az a szokás, hogy minden egyes cigány fiú-
ra korábban adnak ilyen fike nevet. és ezt ríse-
li az egész élete végéig.

A falusiak leginkább asszonyok tanítgatták
enteinkint a betlehemeszre, sőt a vallásismeret-
re is mert az még a minionális sem volt megvalósítva

Ők már mint az idősebbek úgy tudták hogy min-
den ember születik egy Jézus. mondták nekik,
A betlehemeszre 4 cirkeket kell betanulni.

A Csorola pásztorokat ez 6 versből áll és a Pásztorok
örvendezve. 4 vers, A pásztorok keljünk fel. 3 vers
Dicsőség menyben az Istennak 4 vers, Ötmen 17 vers

A régi cirke nyelvezetet sem értették hanem ha-
sonló szóra átfordították is akkor még a vers nem egye-
zett, pl Csorola pásztorok midőn Betlehembe, erre is
mondták, hogy minden Betlehembe. Azt sem tudták, hogy
mi az az idősség, idővözölmi és a menyország.

A négy öt cse tanítgatták is nem mentek utolra
fiatalasszonyok öregek férfiak. A menyországról megma-
gyarúzták, hogy a jók haláluk után oda jutnak mondta
Révész Ilari néni, kérdezték Mink is oda mehetünk

- : Kérsz, hogy oda mehetek a menyországra? Kérdezték
- : Ott a menyországra vannak-e kacsák libák?
- : Dehogyan vannak ott sincsenek.
- : Hát cirkeket?
- : Azok sincsenek.
- : No akkor oda nem megyünk ha ott semmit nem-
lehet fogni, se kacsát, se libát, sem cirkeket, akkor
mink nem megyünk a menyországra.
- : Hát ürgek vannak-e ott?
- : Gondolkoomba, ürgek vannak nokor.
- : Akkor el megyünk a menyországra majol ott ür-
gék fogunk is nem halunk elhen ott a menyországra.

A négy öt cse betanulás csak a Csorola pásztorok első
versét tanulták be és azal mentek betlehemeszre.

Skatulya doborból készítették karton harikót a boltban kap-
ták, és egy jó nagy rózsaszínű mertelen kacsuk babát kí-
ték a faluban.

A jatekbaba egy kislányé volt. Odadtuk amelyet derékig
 behúgtak az ajtón tovább nem fért be. és így az alsó testük
 kint volt az istáliból meritelemül. Gyűrei vitte ért.
 egy hosszú fehérnyelvet vett magára és kifordított fehérsap-
 ka a fején. A farska és a láda nem kaptak nyelvet, ha-
 nem egy bő női alingelt aljn gyötespöntelt kaptak és ezt
 a nyakukba akasztva, fehérkőszallér szerepít töltötte
 be egy kifordított sapka a fejére, bot a kerébe és így
 indultak körütra.

Nem kéréskevték be sehova hanem csak beugyítottak
 és gyorsan beléptek és alig, hogy megállottak és máit inkább
 - Esordakpántorok minden betlehembé kelték.

Erővelát őriznek éjjel a mezőbe - vége. mondták
 fejének két forintot. Ha valaki egy forintot adott
 akkor mondták, hogy még egy jár. kihivólap követelték
 és még élelmet is kértek rá. Nálam is jártak 1967 XII. 16-án

Még a revolőrsépher is elmentek az őrs irodá udva-
 raia volt a lakóházuk is. Ide éppen jó helyre jöttek mert
 itt leszerelték őket. A mertelen kancsuk tabát a kálhá-
 ba dugták. A sapkátat vissza fordították. A fehérnyelvet
 és a kőszallér fehérpöntelt levelettek és kézbe fogva hara
 irányították őket megtiltották a további szereplésüket

A kartonharikót én 2 forintért megvettem tőlük
 Leszerelve hara ballaptak és én kikutatattam a tanúk-
 mány körülményeit. Nagy betki. ben fejexöölött be
 mert inkább bolhoságnak tűnt ki mint néphagyomány-
 nak. Ezen a vidéken ez volt az utolsó díjbeszedő
 Betlehem járás.

Végül megkell említeni azt, hogy az együttesek össze-
 veszték az osztózkodáson mert az az angyal, aki a pénzt
 gyűjtötte elvett magának bizonyos mennyiséget, és nem en-
 gedte magát kérésbelni és megmozorni, inkább seb-
 kint rántott, és haraggal váltak szét a falu határoséleén

Össze állítottam a régi jegyzetem szerint és
 a visszaemlékezésem alapján

Egyenes és Sándor márványdíjas.

Dombóvár 1977 XII. 7-én

